

Demokratiašoddâdem visio

Demokratiašoddâdem naanood demokratia já uásálistem

Demokratia vuáđuduvá riehtistaatâ, sänirijjâvuodâ, täsiáárvu já olmoošvuoigâd vuodâi kunnijâtmân. Demokratiašoddâdem tarbâšuvvoo, ko demokraatlâš siärvádâh ij siäilu já ovdán jiešmeidlist. Ohtâsii puátteevuodâ tááhust lii tehálâš, ete jyehi suhâpuolvâ uáppá anneed áárvust, paijeentoollâđ já ovdediđ demokratia sehe toimâđ demokraatlâš siärváduvâst.

Maailmviđdosávt demokratia tile lii hiäjunâm, mutâ Suomâst tot lii tuáistáázân viehâ pyeri. Syemmilâšnuorah iä lah kuittâg almugijkoskâsávt viärdádâlmâin hirmâd perustum ärbivuáválii siärvádâhlii uásálistmist, já maangah gloobaal ovdánmeh hästih demokratia. Lasseen luáttámuš siärváduv instituutoid lii hiäjunâm, nuorâi osko jieijâs vaiguttemmáhđulâšvuodâid lii ucce, já áárvuh sehe tolâdumeh láá polarisistum. Demokratiašoddâdem kolgâččij ovdediđ, vâi täid ovdánmijđ puáhtá jurgâliđ positivlâžžân já demokratia sehe siärvádâhlii uásálistem nanodeijen.

Demokraatlâš eellimvuáhán šoddâdmist škovliimist lii kuávdášlâš rooli, veikâ tot ij pyevtigin čuávidiđ puoh siärvádâhlijđ vâdisvuodâid. Arâšoddâdem, vuáđumáttáttâs já nube tääsi peht juksojeh puoh párnááh já nuorah. Mij vuájudâttâp taan visiošt eromâšávt šoddâdempaargon, mii pargoo peivikiäjuin, škoovlâin já nube tääsi oppâlájádâsâin.

Demokratia tááhust lii tehálâš, ete jyehi párnáást já nuorâst lii tuáváást sorjohánnáá olmâ já ovtviärdásâš máhđulâšvuotâ vaiguttiđ já uásálistiđ nuuvt škoovlâst ko vijđâsubbooh siärváduvâst, ovdâmerkkân siiviilsiärváduv toimâm uáassin. Demokratiašoddâdem ij koolgâ leđe tuše hárjuttállâm tâi sierâdemvaiguttem, peic olmâ toimâm, vuáruvaiguttâs já ohtsâšpargo.

Visio: Demokratiašoddâdem váátá tiäđu, táátu já toimâm

Demokratia keđgijyelgi lii lyetittettee tiätu. Tiätu lii velttimettum, vâi ulmuuh áppádeh uásálistiđ já toimâđ siärváduvâst teknologisij, ekologâlij já siärvádâhlij nubástusâi kyevidilist. Tiäđu lasseen tarbâšuvvoo táttu. Demokratia vuáđuduvá ulmui táátun huksiđ rijjâ, täsiáárvusii já maangâjienâlii siärváduv. Demokraatlâš siärváduv tááhust lii tehálâš, ete tiätu já táttu konkretisistojeh toimâmin, mii paijeentuálá já oovded siärváduv.

Demokratiašoddâdem huksejuvvoo lyetittettee tiäđu, demokratia tuárjoo táátu já demokraatlâš toimâm oolâ. Mii visio lii-uv kessum oohân kulmâ t-pustaváin älgee sáánán: tiätu, táttu já toimâm.

Tiätu: Lyetittettee tiätu lii demokratia keđgijyelgi

Šoddâdem já škovlim tähideh párnáid já nuoráid piäsu lyetittettee tiäđu luus já adeleh valmâšvuodâid árvuštállâđ ton lyetittetteevuodâ.

Škovlim tuárju huksejejee já tiätu vuáduuvvee savâstállâmkulttuur, mii taħa puohâi uásálistem máhđulâžžân. Savâstállâmkulttuurist ovtâstuveh tiätu seħe uáppei feerimmaailm, sierâlágán siärvádâhliih keččâmkuávluh já puátteevuotân kyeskee vuárdámušah.

Párnáin já nuorâin lii äppi kriittâlâš juurdâšmân seħe tarbâšliih tiäđuh demokratiast, olmoošvuoigâdvuođâin, demokraatlíi toimâmist já siärvádâhlii vaaigutmist. Lasseen sij pyehtih reflektistiđ jurdâččemvuovijd já tobdoid, moh vaigutteh siärvádâhlâš toimâmân.

Táttu: Demokratia vuáduuvá ulmui táátun huksiđ tuáimee siärváduv

Šoddâdem já škovlim nanodeh párnái já nuorâi demokraatlíjd áárvuid já tolâduumíjd.

Demokratiašoddâdem naanood táátu maangâkeččâmkuávlulâš viekkiistâlmân, kompromissíjd já kunnijâttee savâstállâmkulttuurân. Demokraatlíi siärváduv huksiimân tarbâšuvvojeh vuáruvaiguttâs já dialog, moi mittomeerrin ij lah oovtâ olmâ keččâmkuávluh kavnâm tâi siämmáámielâlâšvuotâ, peic ibárdâs lasettem já luáttámuš huksim.

Párnááh já nuorah halijdeh toimâđ eellimstis ovdâsvástádâslávt já kilelávt seħe huámášiđ ohtâsii pyere. Sij čonâseh demokraatlâš eellimvuáhán já halijdeh uásálistiđ sii tehálâžžân keččâm aášij oovdedmân olmoošvuoigâdvuođâid kunnijâtmáin.

Toimâm: Demokraatlâš siärvádâh ovdeduvvoo já paijeentuálloo toimâm vievâst

Demokratiašoddâdem lii oles siärváduv ohtâsâš mittomeeri. Siärvádâhliih ráhtuseh já tuáimeeh tuárjuh demokraatlíi uásálistem já fäälih párnáid já nuoráid olmâ máhđulâšvuodâid uásálistiđ já vaiguttiđ. Táálááh seħe uđđâ uásálistem já vaiguttem vyevih ovdeduvvojeh aktiivlávt.

Demokratia lii puoh škoovlâi já oppâlájádâsâi ráhtusij já toimâmkulttuur uási. Škoovlâin já oppâlájádâsâin juáhhoo já pyevtittuvvoo lyetittettee tiätu seħe nanoduvvoo nuorâi táttu toimâđ demokraatlíi já siärváduv huksejejee vuovvijn. Škoovlâi já oppâlájádâsâi aargâst já máttááttâstiilijn tahhoo máhđulâžžân juáhháá uásálistem já demokraatlíj tááiđui ovdánem. Puoh párnááh já nuorah uážžuh feerim sierâlágán demokraatlíi vaiguttem vuovvijn.

Sierâ vuolgâsoojijn puáttee párnáin já nuorâin láá ovtviärdásiih máhđulâšvuodah uásálistiđ aktiivlávt siärvádâhlâš miäradâstohâmân já puátteevuodâ čuávdusij viekkiistâlmân.

Demokratiašoddâdem visio almostittui aalmuglâš demokratiapeeivi 23.9.2025. Visio láá lamaš čälimin vuoluubeln uáinojejee uásipeleh.

- Ovdâskode kanslia
- Historian ja yhteiskuntaopin opettajien liitto HYOL ry
- Jyväskylä ollâopâttâh
- Ovdedemkuávdáš Opinkirjo
- Nuorâisyergi
- Nuorten Suomi Ry
- Riehtiministeriö
- Máttááttâs- já kulttuurministeriö
- Máttááttâshaldâttâs
- Sitra
- Turku ollâopâttâh